

Opkomst platformen: pas beleid aan

Mede aangejaagd door digitalisering, zullen de komende jaren vrijwel alle sectoren van de economie en maatschappij te maken krijgen met de invloed van op platformen gebaseerde innovatiestrategieën. Dat staat in *De kracht van platformen*, waarin het Rathenau Instituut innovatiestrategieën in diverse domeinen analyseert. De onderzoekers adviseren de overheid om haar beleid te actualiseren.

Apple, Google, Facebook, Airbnb en Uber: voorbeelden van bedrijven die razendsnel nieuwe domeinen van onze economie veroveren en machtsverhoudingen opschudden met nieuwe innovatiestrategieën, gebaseerd op platformen.

Een platform is een fundament van producten, diensten of technologieën waarop andere partijen aanvullende producten, diensten of technologieën kunnen ontwikkelen. Het zijn vaak ook digitale marktplaatsen die transacties tussen kopers en verkopers faciliteren, waarbij ook kennis en inbreng van gebruikers wordt benut.

Platformen kunnen zorgen voor een stormachtige versnelling van het innovatieproces. Er ontstaan totaal nieuwe bedrijfstakken en een volkomen nieuwe werkverdeling, waarbij zelfstandigen, overheden, kleine en grote bedrijven gezamenlijk diensten en producten ontwikkelen.

Platformen kunnen enorm krachtig zijn. Maar die kracht kent ook een keerzijde. Wanneer platformen te dominant worden, kunnen economische en maatschappelijke belangen in het gedrang komen. Of dit gebeurt, hangt af van de afspraken die platformaanbieders hanteren over wie op welke manier en onder welke voorwaarden gebruik kan maken van het platform. Zo kunnen gesloten platformen de toegang belemmeren voor andere bedrijven, kleinere ondernemingen en maatschappelijke initiatieven. Consumenten kunnen te maken krijgen met hoge overstapdrempels wanneer zij veel producten en diensten van één platformaanbieder gebruiken die niet uitwisselbaar zijn met die van andere aanbieders.

AANBEVELINGEN

Om maximaal te profiteren van platformen, is het belangrijk dat de overheid haar instrumentarium actualiseert. Zij kan het volgende doen:

- **Ondersteun en stimuleer ondernemers**
Stimuleer ondernemers zodat ze voorop kunnen lopen bij de ontwikkeling van nieuwe platformen, onderliggende technologieën, bij de bouw van consortia en bij standaardisering.
- **Vernieuw mededingingsbeleid**
Beoordeel overnames en fusies door platformaanbieders op hun effecten op bestaande én nieuwe markten. Door digitalisering raken markten met elkaar verweven. Durf zo nodig het gebundelde producten- en dienstenaanbod van platformaanbieders open te breken en toegang voor derden af te dwingen.
- **Voorkom overstapdrempels**
De integratie van producten en diensten op één platform kan hoge overstapdrempels voor gebruikers opleveren. Onderzoek of de huidige regels om die drempels te verlagen ook toereikend zijn voor nieuwe digitaliserende domeinen, zoals de zorg, de maakindustrie en de landbouw.
- **Borg publieke belangen**
Bij platformen die het karakter krijgen van een publiek goed, moet bekeken worden of er aanvullende eisen moeten komen. Denk aan gebruiksvoorwaarden, stabiliteit van de infrastructuur en toegankelijkheid. Bij de regulering van platformen kan geleerd worden van de regulering van internet-toegang, telefoonaansluitingen en netneutraliteit.

Kracht benutten, macht beteugelen

Airbnb, de marktplaats voor de verhuur van privéwoningen, is actief in 192 landen en is zo'n 7,3 miljard euro waard. De stad New York heeft het bedrijf voor de rechter gedaagd om toeristenbelasting te innen. Taxi-app Uber is verboden in Brussel, Berlijn en Hamburg. Uber bedreigt de banen van tienduizenden officiële taxichauffeurs. Het zijn twee voorbeelden van bedrijven die bestaande markten op hun kop zetten en autoriteiten dwingen tot interventie.

Uber en Airbnb zijn gebaseerd op platformen. Technologisch gezien zijn dit gestandaardiseerde basisbouwstenen waarop ook andere partijen producten en diensten kunnen ontwikkelen. In economische zin zijn platformen vaak een marktplaats. De kennis, diensten of data van gebruikers worden daar betrokken bij het innovatieproces. Platformeigenaren bepalen de spelregels: wie op welke manier en onder welke voorwaarden gebruik kan maken van het platform, als ontwikkelaar of gebruiker.

Op platformen gebaseerde strategieën geven een versnelling van innovatie in veel sectoren. Zij veroorzaken ook een convergentie van markten en een herschikking van waardeketens, en zorgen voor het ontstaan van nieuwe markten en nieuwe machtsverhoudingen. Deze nieuwe dynamiek levert talloze kansen op voor bedrijven, waaronder mkb'ers, zzp'ers en sociale ondernemers, en voor innovaties in belangrijke domeinen als de zorg, energiesector, 3D-printen en DNA-technieken.

Dit alles schept ook nieuwe beleidsuitdagingen. De integratie van steeds meer producten en diensten op één platform leidt niet alleen tot

handige diensten of tot groter gemak voor consumenten. Er ontstaan ook overstapdrempels. Als data uit apps, muziekbestanden of 3D-ontwerpen niet meegenomen kunnen worden naar concurrenten, komen consumenten klem te zitten.

Platformen kunnen snel wijdverbreid en vrijwel onmisbaar worden, zoals te zien is bij Whatsapp en Google Maps. Daarmee krijgen zij het karakter van publieke goederen en diensten. Het Rathenau Instituut raadt de overheid aan om platformen in dat geval ook verplichtingen mee te geven die horen bij publieke goederen. De toegang tot die diensten moet gewaarborgd blijven, net als de uitwisselbaarheid van systemen en diensten. De regulering van internettoegang, telefoonaansluitingen en de netneutraliteit van het internet, zijn historische voorbeelden die bruikbaar zijn bij de regulering van digitale platformen.

De auteurs van *De kracht van platformen* vinden het belangrijk dat Nederlandse beleidsmakers op een andere manier naar innovatie en regulering gaan kijken. Digitalisering en versmelting van markten en diensten vragen om een gezamenlijke beleidsvisie vanuit meerdere departementen, waarin ideeën zijn uitgewerkt over het ontwerp van de gebruikte technologie, de eigendomsrechten, de (technische) standaarden, regulering en mededinging.

SAMENVATTING

- Een platform is een fundament van producten, diensten of technologieën waarop andere partijen aanvullende producten, diensten of technologieën kunnen ontwikkelen. Ze zijn vaak ook marktplaatsen die transacties tussen kopers en verkopers faciliteren, waarbij ook kennis of diensten van gebruikers worden ingezet.
- Via platformen delen meerdere partijen een infrastructuur of technologie, kennis en competenties. Daarbij maken ze gebruik van standaarden, licenties en andere afspraken. Via platformen kunnen spelers efficiënt samen producten en diensten ontwikkelen en snel inspelen op gebruikerswensen en op ontwikkelingen in markten die snel veranderen, zoals de energiemarkt en de zorg.
- Platformen ontleen hun waarde aan het aantal gebruikers en aan de gebruikersdata: hoe meer mensen bijvoorbeeld Whatsapp gebruiken, hoe waardevoller de dienst wordt. Tegelijkertijd wordt de drempel hoger om over te stappen naar een concurrent. Dit proces versterkt zichzelf.
- In *De kracht van platformen* analyseren de onderzoekers de opkomst van platformen in uiteenlopende domeinen: appstores, zorg, slimme energiemeters, aardappelveredeling, 3D-printen, journalistiek, logistiek en crowdfunding.

Rathenau Instituut

Colofon

Het Bericht is gebaseerd op het boek *De kracht van platformen. Nieuwe strategieën voor innoveren in een digitaliserende wereld*, M. Kreijveld, J. Deuten & R. van Est (red.). Vakmedianet Management: ISBN 978-94-6276-009-7. Meer weten: kijk op www.rathenau.nl of www.vakmedianetshop.nl of neem contact op met Maurits Kreijveld, 070-3421519, m.kreijveld@rathenau.nl